

צ'בזטי מזהר"ן

קמא

דף קו.

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה קנה

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

תורה אור
תורה קנט
משלי ג (טו) ארץ ימים
בימינה בשמאולקה עשר
קבוצה:
בראשית ג (ט) בועת אפיך
תאכל להם עד שבדך אל
האדמה כי מפנה לקחת כי
עפר אתה ואל עפר תשוב:

לעיל בהתורה עתיקא טמיר ומתים בסי' כ"א, שם מבוארים הקדמות אלו באריכות. והכלל שנתנועת השכל, מוליד חום בלב דהיינו ע"י שזוכה להשגת הדעת הקדוש ע"י קדושת ה' נרות וכו' כמבואר שם, ע"י זוכה להתלהבות הלב להשי' כ"ש שם ע"ש. וע"י התלהבו' הלב זוכה לגרש הרוח המומאה רוח שמת כנ"ל, וע"י מטהר לבו כנ"ל. ואז זוכה לדבר דיבורים חדשים ככל פעם שמתבודד, שהם בחי' רוח הקודש ממש כנ"ל]:

קנז [א] יתדבק עצמו לדברי התורה היוצאים מפי הצדיק תמה אני איך אפשר אח"כ לסכול ולחפון חי העוה"ז. וזהו (אבות פ"ד) כל הנהנה מדברי תורה נוטל חייו מן העולם. והבן היטב:

קנה [ב] כמה בני אדם ספרו, שראו לפעמים אש בוער מרחוק, וקרבו לשם ולא הי' כלום, וכן נתראה ג"כ לפעמים בדרך. וגם על הים לפעמים נתראה כך. וכבר נודע [ג] שזה בא מן האידים העולים מן הארץ. ויש אידים שיש להם כח של גפירות, ועולים איזה אידים ונתקבצים זה עם זה, ומכה עליהם רוח קר מלמעלה ונפלים למטה ומתחילין לבקור לפי שעה. כמו כן יש כמה בני אדם שלפעמים נבער לבו להשי' ומתחיל בעבודת השי', ולאחר שעה נתבטל והוזר לקדמותו, ולפעמים נמשך חצי יום או איזה ימים או איזה שבועות אך לא לנצח ולא לזמן מרובה. וזה בא מרשעים. היינו ממה שהרשעים מלאים הרטה [ד]. ואלו ההרמות מתקבצים ובאים לאיזה אדם. וכפי מספר ההרמות הבאים לו. כן נמשך הזמן שבוער לבו להשי' כי מאלו ההרמות נבער לבו פתאום. אך לאו כל אדם שוה בזה, כי יש בני אדם שאינו בא לו להתלהבות מאלו ההרמות רק ממקום אחר [ה].

קנט [ז] דע שיש אמצעי והיא השכינה, שהוא אמצעי בין בני אדם ובין השי' כביכול. וידוע שיש חילוק בין לימוד התורות שלא כל אדם ואדם לומד בבחי' אחת, ומי שזוכה ללמוד להשכינה, שלימודו עולה להשכינה או השכינה, מקבלת הלימוד התורה ומעלה להשי', ונמשך מזה שפע, היינו שפע רוחניות ושפע גשמיות, כי בהתורה יש אש ומים, וכשהשכינה' שהוא' בחי' אמצעי מקבלת התורה או עולה כח האש למעלה, ונמשך ממנו שפע למעלה, לכל העולמות ולכל המלאכים ושרפים וכו', וזה הוא שפע רוחניות. וכח המים נעשה מזה שפע גשמיות, ויורד לזה העולם, וזה הוא בחי' ימין ושמאל שיש בהתורה, היינו **אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד** (משלי ג). כי אורך ימים הוא לעולם שכולו ארוך כמשארז"ל (קידושין לט ע"ב) והוא בחי' שפע רוחניות שהיא בחי' ימין שזאת השפע היא לעולם שכולו ארוך, שהם עולמות העליונים, ועושר וכבוד שהוא שפע גשמיות, היא בחי' שמאל, אך לא כל אדם זוכה לזה, שיהיה לימודו עולה להשכינה [ז], כי לזה צריך שיהיה אדם יקר, ושהיה לימודו רק להשכינה, היינו לאוקמא שכינתא מעפרא, ולא כל אדם זוכה ללימוד זה, ואף אם לומד ביראת שמים, וגם אם אומר שלימודו לאוקמא שכינתא מעפרא, עכ"ז מי יודע אם ראוי לכך שיהיה לימודו להשכינה,

וכשאינ לימודו עולה להשכינה, אזי כשהתורה יוצאת, וא"א לה לעלות אל מקום מכונה, ומבעה הוא להגביה א"ע ולעלות, ובתוך כך נעשה לילה, ואזי יוצאין כל גרדיני נמוסין וכו' המבוארים בזה"ק (מקץ ד' רג ע"ב), והם מכים עליה, ונפלת למטה, ומתפזרת למטה לכל העולם, וכל בני עולם שואבים מהאוויר, וכולם שואבים מזה התורה שנתפזרה למטה באויר, בהקיץ או בשינה, ולפי מהות האדם שמוגיע לו מהתורה הזאת כן נעשה ממנה, כי אדם כשר וירא שמים אפי' מקטני הערך, או אדם גדול וצדיק, כשמקבלין מהתורות אלו שנתפזרו, אזי נעשה אצלו מזה ט"ל תורה והקדמת התיקונים [ז] ובתיקונים מו"ח [ח] ובילקוט ישעיה כו"ח [ט] ומגיע להם מזה ההתעוררת חדש והשק להתורה, והכל לפי מדרגת המקבל, לקצת נעשים מאלו התורות חידושין דאורייתא, כי כשמקבל מכמה תורות של כמה בני אדם, נעשה אצלו צירופין חדשים, ויוכל להשיג השגות מזה והחידושין דאורייתא, ולקטנים שאינם יכולים להשיג ולחדש, מגיע להם מזה התעוררות" חדש והשק נמריץ להתורה, שהוא ג"כ בחי' חידושין, שנתחדש החשק וההתעוררות" אצלו וזה כשמגיע לבני אדם כשרים והגונים, אך כשמגיע לבני אדם שאינם כשרים, אזי נעשה הויכך מזה, שנעשה אצלו מאלו התורות ל"ט מלאכות, ש"שמגיע לו אדרבה חשק נמריץ והתעוררות חדש ליגיעות וטרחות ועבודת העוה"ז, שהוא הויכך ממש מט"ל תורה, היינו ל"ט מלאכות שהוא בחי' (בראשית ג) **בועת אפך תאכל להם**, וזה הוא בחי' ימין ושמאל שיש בהתורה כנ"ל, היינו כשמגיע לאדם כשר נעשה מזה ט"ל תורה כנ"ל, היינו בחי' ימין ולהיפך נעשה ל"ט מלאכות זה הוא בחינות שמאל, כי בלימוד התורה העולה להשכינה נעשה מהימין ושמאל מאש ומים, שפע רוחניות ושפע גשמיות, וזוה הלימוד שאינו יכול לעלות אל השכינה כנ"ל ונתפזר באויר כנ"ל, נעשה מהימין ושמאל מהאש ומים, ט"ל או ל"ט מלאכות, לפי מהות המקבלים, כנ"ל: ודבר זה הוא מבואר בגשמיות ממש, כי כשהאדם לומד יוצאים הכלים ואידיים מפיו, ואפי' אם לפעמים אינו מוציא דיבור מפיו, על כל זה בשעה שיושב על הספר ומעיין, יוצאים הכלים ואידיים ממנו, ויש בהם חמימות ולחות כידוע בטבע, ואלו ההכלים והאידיים יוצאים שהם בחי' אש ומים, וכשאינם יכולים לעלות אל המקום הצריך להם, כ"אזי בלילה מכה עליהם הנ"ל, היינו בחי' הגרדיני נמוסין וכו' שיוצאין בלילה כנ"ל, ונתפזרים באויר, ובני אדם שואבין מהאוויר, ואזי שואב כל א' מכוות התורות האלו שנתפזרו באויר, וכן באמת טל בגשמיות יש בו גם כן שני כחות טוב ורע להמית ולהחיות, ונעשה גם כן מהאידיים העולים מן הארץ, ובלילה יש קרירות, ומכה עליהם הרוח קר מלמעלה ונפלים למטה, ונעשה מהם טל, והוא חיות כל העשבים, ובהמות האוכלות ממנו, נעשים שמנים, ויש מינים שמויק להם מאד הטל, וגם לבני אדם האוכלים מהטל מויק להם, ומגיע מזה דבר ומיני הולאים חי' [כ].

י" ילקוט שמעוני ישעיהו רמז תלא ושם תורה רמז תכד
ט"ז גם בדפ"ר התעוררות ומתולו - התעוררות
ט"ז בתקפא לא ברוד ונראה - יכילים
י"ז בדפ"ר - התעוררות
ט"ז גם בדפ"ר - והתעוררות, ומתולו - והתעוררות
ט"ז בתקפא - ש' נראית ב'
ט"ז גם בדפ"ר - יוצאים שהם, ומתולו - שיוצאים הם
כ"א גם בדפ"ר - אזי, ומתולו - ואזי
כ"ב ספר הברית ח"א מאמר י' פ"ה

א לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
ב לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
ג בתקפא - מרח ק וקרב
ד עיין ספר הברית ח"א מאמר י' פרק טו ד"ה מאורי המתעין
ה עיין עקידת יצחק שער סו. ועיין שבט מוסר פרק י' ופרק כה. פלא יועץ חרטה, ועיין בעש"ט עה"ת בחוקתי אות ז' בבאר מים חיים שם אות יד (ד"ה ובספר נוצר חסד). ועיין שיחות הר"ן אות י'.
ו בתקפא - פתח ט (אות ו) נמחק ונשאר ממנו רק נקודה)
ז מתרצו - התלהבות
ח ראה תורה קנט ולעיל תורה לא אותיות ו' ו' ח' ושיחות הר"ן נב. ועיין תורה ד' אות ט' ד"ה וה שאנו רואים
ט לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
י גם בדפ"ר - שהוא, ומתולו - שהיא
יא עיין לק"ה מקח וממכר ג' אות ז' ואת יא
יב דף יב. ועיין גם תיקון יש דף לה:
יג כרך ב דף כו: (מהדורת ניו יורק תשמו) במהדורת מתוך מדבש זוהר חדש תיקונים דף קיז.

מאמר מה שנעשה מחרטות הרשעים

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

הרשעים מלאים חרטה, ואלו החרטות מתקבצים ובאים לאיזה אדם, ועל-ידי-זה נבער לבו פתאם להשם יתברך ומתחיל בעבודת ה' ותכף לאחר שעה נתבטל וחוזר לקדמותו, ולפעמים נמשך איזה ימים או איזה שבועות אף לא לנצח ולא לזמן מרבה, וכל זה מחמת שהתעוררות בא לו רק מבחינת החרטות הנ"ל, (קיצור לק"מ השלם) וטעם שלא נשאר לזמן מרובה כי היא לא מדרגתו האמיתית, אלא סיבה חיצונית להתלהבות שבוערת בו עד שנגמרת. עכ"פ ממה שע"י החרטות הוא בוער לה', מוכח שגם החרטות נובעות מאיזה ניצוצי כסופים לה' שיש לרשע ולפעמים הוא רק כרוז פנימי שגורם לו, ובהתקבץ הרבה חרטות נעשים התלהבות לה'. ואע"פ שהרשע מלא חרטות, נקרא רשע כיון שרק מתחרט, אבל לא מקבל על להבא. ואפילו אם מקבל חוזר מיד לסורו.

שיחות

חיי מוהר"ן – אות רט (פרק ישיבתו באומין אות כה) אמר אלו הקלי עולם הנכנסין אצלי בכר הם מלאים חרטות והם אינם יודעים בקל מהו חרטה וכו' כנדרפס בהשיחות:

שיחות הר"ן אות י' – הרשעים הם מלאים חרטות והם (שבת מוסר כה) אינם יודעים כלל מהו חרטה. כי זהו בעצמו שהם מתגברים בענין רשעתם, זהו בעצמו חרטה. כי מחמת שבא בדעתם חרטות, על כן הם מתגברים ביותר ברשעתם כמו שני אנשים שנלחמים זה כנגד זה. שכשאחד רואה שחברו מתגבר נגדו, אזי הוא מתגבר ביותר כנגדו. כמו כן ממש כשהרע רואה שמתחיל איזה טוב להתעורר אצלם אזי הוא מתגבר ביותר והבן (עין לק"ה ע"ת ה' עה"פ כל המוגש ומקטר לשמו). וזהו כלל גדול בעבודת ה', אפילו לשאר בני אדם, לכל אחד לפי ערכו, שכל מה שרוצה יותר לכנס בעבודת ה' מתגבר עליו הבעל דבר ביותר וכבר מבאר מזה במקום אחר (ראה תורה עב ותורה ק"ו ותור המנח תנינא). וצריך להיות משכיל על דבר ובתחבולות תעשה מלחמה להתגבר על הרע בהתגברות גדול בכל פעם. אשרי הזוכה לנצח המלחמה:

לקוטי הלכות

יו"ד בשר בחלב הלכה ה' בהשמטות שבסוף – וזהו לא תירא לביתה משלג, הינו גיהנום של שלג כנ"ל, כי יש גיהנום של אש וגיהנום של שלג, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, הינו גיהנום של אש מגיע על שנתחמם לךבר עברה, רחמנא לצלן, כמוכא, אכל גיהנום של שלג הוא על חלישותו אחר כך בשבא לו התעוררות לתשובה, כי הכל מלאים חרטות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, אכל על פי רב, עקר עפובו מתשובה, הוא מחמת חלישות הדעת, שנגדמה לו שאינו מועיל לו עוד תשובה לרבוני עוונותיו העצומים מאד. ובפרט אותן שהתחילו בכר להתעורר משנתם להתחיל לשוב לה' יתברך, ועסקו בתורה ובמצוות איזה זמן ומנים ואחר כך נפלו מזה, העקר הוא מחמת חלישות הדעת.

קושיות

- מה גורם לרשע להתחרט אחרי שעושה עבירה? יש לחלק בין שנה ופירש שרבים העידו על עצמם שיש להם חרטות שרודפות אותם ובעיקר בשבתות. אבל תינוק שנשבה החרטות שלו הם מיד אחרי העבירה לא כיון שידוע אלא רק מרגיש חרטה פנימית שלא יודע להסביר. וכמבואר בשם הבעש"ט (בספר נוצר חסד לקמן) שיש איזה כרוז שמזלו שומע וגורם לו להתחרט.
- ואלו החרטות מתקבצים ובאים לאיזה אדם – צ"ע מדוע באה חרטת הרשע לאדם זה? האם באקראי פוגשת אותו או כיון שהוא משרש נשמתו?
- חרטות הרשעים שמדבר מהן כאן האם בהרהור או דווקא שמוציא בפיו? בפשטות נראה שהיא רק חרטת הלב אע"כ נראה לחלק בין שנה ופירש לתינוק שנשבה, שהתינוק שנשבע לא יודע חרטה מה היא כמבואר בשיחות הר"ן סימן י'. אבל שנה ופירש יש שגם מוציאים בפייהם.
- מחרטות הרשעים בא לאדם התלהבות דקדושה לאיזה זמן – לכאורה היה נראה לבאר עפ"י תורה ל"א שהכסופים נעשים נפש ההולכת ומעוררת צדיקים, ולפ"ז גם רשע כשמתחרט בפיו נעשה מזה נפש שבאה לאיזה אדם ומעוררת אתו לכסוף לה'. וצ"ע אולי באמת ברשע ששנה ופירש כיון שידוע חרטה מה היא, מהרהר תשובה בכל פעם, ואפילו מוציא בפיו, ונעשה נפש כמבואר בתורה לא. אבל פשטות מה שאמרו רשעים מלאים חרטות נראה שאין הכוונה שמוציאים בפייהם, והתעוררות המבוארת בתורה ל"א היא סיבה האחרת שכתב בסוף התורה.

- ה. וְלַפְעָמִים נִמְשָׁךְ אֵיזָה יָמִים אוֹ אֵיזָה שְׁבוּעוֹת אֶךְ לֹא לִנְצַח וְלֹא לְזֶמֶן מְרֻבָּה, – צ"ע אם לא לזמן מרובה כ"ש שלא לנצח. מה הוא זמן מרובה האם הפך מנצח או יותר מכמה שבועות?
- ו. רשעים מלאים חרטות על מעשיהם – צ"ע על פ"י קדושין מט: שהמהרהר תשובה נקרא צדיק, מדוע נקראים רשעים? (היא קושיית הבעש"ט בפרשת עקב אות י"ז) ותירץ שע"כ א"א לומר שמדובר במילי דשמיא אלא במילי דעלמא שהמתחרט הוא כופר בהשגחה) וצ"ע כיצד יתכן לפרש שחרטות הרשעים ההן רק על מילי דעלמא? א"כ מה זה נוגע לנו, ובודאי שבת המוסר שכולם מביאים אותו כמקור לזה, דיבר שמתחרטים על עבירות שעושים ולא על מילי דעלמא. ומשמע שלבעש"ט באמת החרטות האלה עושות אותם צדיקים ולא רשעים. אלא שהבעש"ט בעצמו במקום אחר/י מובא בשמו שחרטות הרשעים הן בחי' כרוז שהם שומעים/י, ושם מפורש שע"ז יש להם הרהור תשובה ואעפ"כ נקראים רשעים, כי מיד חוזרים לסורם. משמע שהבעש"ט מבאר שחרטות הרשעים הם הרהור תשובה, ובאמת באותו רגע הם נקראים צדיקים אלא שאח"כ חוזרים לרשעותם.
- ז. הרשעים מלאים חרטות על מעשיהם – מהמבואר כאן שהחרטות שלהם כשבאים לאיזה אדם גורמות לו לבעור לה' ית' ולעבוד אותו ית' בהתלהבות מוכח שהחרטות הן כסופים לה' ית'. וצ"ע שבשיחות הר"ן סימן י"ז/י שחרטות הרשעים כיון שאינם יודעי מה היא חרטה, רק מתחזקים ברשעתם. ונראה שצריך לחלק בין שנה ופירש לתינוק שנשבה. ורבנו בשיחות הר"ן דיבר על תינוק שנשבה. שיש לו חרטה מצד נשמתו שהוא שומע אותה רק אחרי העבירה כשנח יצרו. אלא שמיד מתעורר יצה"ר חדש. עוד נראה לי כוונת רבנו מה שאמר שלא יודעים מה היא חרטה הכוונה שהחרטה היא לא בדעת אלא רק הרגשה פנימית על כן לא מתעוררים ממנה לתשובה אלא רק מתחרטים ולא חושבים כלל לקבל שלא לעשות להבא, על כן נקראים רשעים/י אע"פ שמלאים חרטות.
- ח. צ"ע איך אדם יודע אם ההתלהבות שלו היא מחרטות הרשעים או מסיבה אחרת והאם יש הבדל כיצד להתייחס להתלהבות הזו?
- ט. צ"ע אולי עפ"י התורה שלנו יתבאר שיחה קצת לא מובנת של רבי אברהם בן נחמן זצ"ל/י, שאמר שצריך לרקוד מתוך שמחה והתחזקות ולא מהתעוררות המתנוצץ בליבם. אולי כוונתו שמה שמתנוצץ בלב אפשר שהיא סיבה חיזונית כגון מחרטת רשעים. אלא שעדיין צ"ע אע"פ שהיא סיבה חיזונית מדוע לא לנצל אותה? האם כוונתו שטוב יותר לרקוד ולשמוח כל אחד לפי מדרגתו ולא למעלה ממדרגתו בגלל סיבה חיזונית?

² בעל שם טוב על התורה – פרשת עקב אות י. וזכרת את ה' אלהיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל וגו', ותרגם אנקלוס ארי הוא יהיב לך עיטא למקני נכסין, מצאתי כתוב בשם הריב"ש וצלה"ה ז"ע שאמר על מה דאיתא שהרשעים מלאים חרטות, והקשה אם יש להם תמיד הרהורי חרטה על עבירות שבידם, מפני מה קורא להם רשעים?, הרי אמר (בקדושין דמ"ט ע"ב) המקדש את האשה על מנת שאני צדיק ונמצא רשע הרי זו מקודשת שמה הרהר תשובה בלבו. ופירש הוא ז"ל שלא קאי על מילי דשמיא אלא על מילי דעלמא, והפירוש הוא כך, שצריך כל אדם לידע שכל מאורעותיו וכל מעשיו הכל הוא בהשגחת השם יתברך, והוא נותן לו במחשבתו לעשות כל מה שהוא עושה, וכמו שנאמר וזכרת כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל, ותרגם אנקלוס ארי יהיב לך עיטא למקני נכסין, נמצא שאין לאדם להתחרט על שום דבר ² שעשה, כי הוא היה כך על ידי רצון הבורא יתברך שמו, ואם הוא מתחרט נמצא שאינו מאמין שהכל הוא בהשגחת השם יתברך, על כן הם נקראים רשעים, כי לא כן הוא, אלא הכל הוא על פי רצון העליון (ברכות דל"ג ע"ב) חוץ מיראת שמים: (דגלי הודיה והמצוה. מצוה ע"ה).

³ בס' נוצר חסד פ"ה אות י"ב הביא וז"ל, כמו שביאר מרן אלקי הריב"ש, כי אם אין אדם שומע הכרוז למה מכריזין, ואם יש שומע, הנה מי ששומע כרוזין של מעלה אין צורך לו כל כך בכרוז, כי מתעורר עצמו בכל רגע לשוב בתשובה שלימה, אם כן מה מהני הכרוזין, ותירץ שהנפש שומע בודאי בכל אדם, ומתעורר, אף רשע גמור מתעורר נפשו, ולכן אין לך רשע שאין לו הרהורי תשובה בכל יום, והצדיק נותן לב לקיים שמועתו, והרשע מאבד אותו הרהור טוב מלבו.... (הובא בבבש"ט עה"ת בחקתי במקור חיים הערה יד)

⁴ הובא גם בערבי נחל בראשית בראשית – דרוש כג – והנה הש"י בהיותו עמו שם, הוא מבקש מאתו לחוס על כבודו וצערו כביכול, וזהו ענין הבת קול המכרות בכל יום (אבות פ"ו מ"ב), כמבואר בשם הבעש"ט ז"ל, כי אף שאין הרשעים שומעים זאת שמיעה ממש מ"מ מוליייה חזי, והם הרהורי תשובה הבאים לאדם תמיד, כמו שאמרו רז"ל (עקידה שער ס"ז) (כנראה הכוונה לספר עקידת יצחק לרבי יצחק ערמה) רשעים מלאים חרטות.

⁵ שיחות הר"ן אות י' – הרשעים הם מלאים חרטות והם (שבת מוסר כה ונדרים טז –הערת קפלן) אינם יודעים כלל מהו חרטה. כי זהו בעצמו שהם מתגברים בענין רשעתם, זהו בעצמו חרטה. כי מחמת שבא בדעתם חרטות, על כן הם מתגברים ביותר ברשעתם כמו שני אנשים שנלחמים זה כנגד זה. שכשאחד רואה שחברו מתגבר נגדו, אזי הוא מתגבר ביותר כנגדו. כמו כן ממש כשהרע רואה שמתחיל איזה טוב להתעורר אצלם אזי הוא מתגבר ביותר והבן (שיחות וספורים עה הערת קפלן לא מצאתי) (עיי' לק"ה ע"ה ה' עה"פ כל המוגש ומקטר לשמו). וזהו כלל גדול בעבודת ה', אפילו לשאר בני אדם, לכל אחד לפי ערכו, שכל מה שרוצה יותר לכנס בעבודת ה' מתגבר עליו הבעל דבר ביותר וכבר מבאר מזה במקום אחר (ראה תורה עב ותורה קיז). וצריך להיות משכיל על דבר ובתחבולות תעשה מלחמה להתגבר על הרע בהתגברות גדול בכל פעם. אשרי הזוכה לנצח המלחמה:

⁶ ראה סנהדרין לו. אפילו ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון. ועי"ש דף על דף י"מ שכיון שהם מלאים חרטות עושים כל יום תשובה והם מלאים במצוות תשובה. ואעפ"כ נקראים ריקנים כי הם רשעים. ע"כ דבריו. ובאמת צ"ע מדוע הם רשעים אם עושים תשובה כל יום. ונ"ל לתרץ כנ"ל כי הם רק מתחרטים אבל לא מקבלים על להבא.

⁷ שיח שרפי קודש – חלק ג תעא – אָמַר פֶּעַם (ראב"ן): "מִבְּחִין אֲנִי בְּאֵנִי שֶׁהַשְּׂמִיחִים וְרוֹקְדִים, שְׂרוֹקְדִים וְשְׂמִיחִים הֵם בְּדַבְּקוֹת וּבְהִתְלַהֲבוֹת מִסִּבַּת הַהֲתַעֲוֵרוֹת הַמִּתְנוֹצֵץ בָּלָם, אֲבָל לֹא מִחֲמַת מִדַּת הַשְּׂמִיחָה וְהַהֲתַחַזְקוֹת". "אִיךָ זְעָה אֶרְקוֹד פּוֹן דְּבִקוֹת אֲבָעַר נִישָׁט אֶרְקוֹד פּוֹן שְׂמִיחָה". כִּי עֶקֶר הָרְקוֹדִין וְהַשְּׂמִיחָה צְרִיכִים לְהִיּוֹת בְּעֶקְרוֹ מִחֲמַת הַשְּׂמִיחָה וְהַהֲתַחַזְקוֹת כְּפִשְׁטוֹ.

י. מדוע עשה כך הקב"ה שחרטות יבואו לאיזה אדם שיבער הם להקב"ה. צ"ע אולי באמת יש להם איזה עליה ע"י שעכ"פ אדם אחר עובד בהם את ה' ית'. והיא זכות לאותו אדם שמתחרט שמכוחו זה נעשה. כידוע¹⁷ שאין רצון טוב שהולך לאיבוד.

הקדמה

רבנו מבאר כאן מה נעשה מחרטות הרשעים. ואולי לבד ממה שרמזו בזה שאדם צריך לדעת שלפעמים יש לו התלהבות וקדושה, שהיא לא מצד מדרגתו, אלא מתנה שקיבל למעלה ממדרגתו, וכמו שהיא באה כך היא תלך. וראה בספר עבודת ישראל שביאר הטעם שעשה הקב"ה שיהיה לרשעים חרטות כדי שיעשה בהם רושם שיועיל להם באיזה יום לשוב. ולפי רבנו נראה לי הטעם כדי שיתקבצו החרטות ויבואו לאיזה אדם שיעשה בהם עובדא שע"ז יעלו למעלה ויהיה זכות לאותו רשע. וגם יעשה רושם באותו אדם שבאו אליו כי אין דבר טוב שנאבד, והוא שמור לנצח למעלה בעולם השכר, ע"י שמישהו מעלה אותו למעלה.

את התורה פותח רבנו במשל הלקוח מיסוד בספרי המחקר שהמציאות שלו נראית בחוש. שרואים לפעמים אש וכשבאים לשם רואים שאין לו אחיזה בכלום, כך אומ' רבנו שיש לאדם לפעמים התלהבות לה' ית' שאין לה אחיזה אלא היא כמו שלהבת שלא אחוזה בפתיל, להבדיל מהתלהבות שיש לאדם מצד מדרגתו שהיא יש לה אחיזה בפתיל המח ובווערת בלב.

ונראה שרוצה לומר שמי שבא לו התעוררות כזו אפילו כמה חדשים ידע ששכיון שהיא למעלה ממדרגתו לא יתגאה בה רק יעשה בה רושם בנשפו כדי שהרשום יחזק אותו גם כשהיא תלך. ומאידך גם שלא יפול בדעתו כשהיא תלך ממנו כשידע שהיא מתנה שקיבל רק לזמן.

עד כאן ההקדמה

תורה קנה טו

כמה בני אדם ספרו, שראו לפעמים אש בוער מרחוק, וקרבו לשם ולא הי' כלום, וכן נתראה ג"כ לפעמים בדרך. וגם על הים לפעמים נתראה כך.

וכבר נודע בספרי מחקר קדמונים [א¹⁷]/¹⁷ שזה בא מן האידים העולים מן הארץ. ויש אידים שיש להם כח של גפרית, ועולים איזה אידים ונתקבצים זה עם זה, ומכה עליהם רוח קר מלמעלה ונופלים למטה ומתחילין לבעור לפי שעה. פירוש כיון שהאידים הם חמים, טבע אויר חם לעלות למעלה, ולמעלה יש רוח קר שמקרר אותם ועל כן יורדים למטה (ראה תורה קנט), ולמטה כיון שכבר התקבצו האידים זה עם זה, הם בוערים מכח הגופרית שבהם כנ"ל.

¹⁷ זוהר חלק ב דף קנ: – ולית רעותא טבא דיתאביד מקמי מלכא קדישא, ובגין כך זכאה איהו מאן דמהרהר הרהורין טבין לגבי מאריה, דאף על גב דלא יכיל למעבר לון, קודשא בריך הוא סליק ליה רעותיה כאילו עביד.

¹⁸ לא ידוע טתי והיכן נאמרה תורה זו

¹⁹ בתקפא – מרח קוקרבו

²⁰ עיין בספר הברית ח"א י' טו ד"ה טאורי המתעין.

²¹ ספר הברית – חלק א' מאמר י' מקריות מוסדות תבל – פרק טו – עמודי אש הנראים לפעמים באויר השמים על פני הרקיע הוא מהחלק הנשאר באד מן האש והאויר החם שבו אחר שנפלו ממנו חלקי הלחים וטיפות המים, ובהפלטת החום והיושב שבו לרוב קלותו עולה למעלה רמה לחלק העליון מן האויר, והוא ג"כ חם ויבש, ושם הם מתלהבים לפעמים מחמת קרבתם למקום התנועה העליונה וטבע התנועה להלהיב האד העשני, כי התנועה גורמת לחלקי האש שיתקבצו והם נדלקים מעצמן שמה ונראה כעמודי אש לנגד עינינו, או הם נדלקים לפעמים ע"י ניצוצי השמש העוברים דרך האדים העבים והם פועלים בניצוצות כמו שיפעול בהם הזוככית הגבנונית הנקרא (ברען גלאז) אשר ניצוצי השמש בעברם דרך עליו מתקבצים אל נקודה אחת ושוּרף בכל מה שיפגוש והוא בעבור שבירת הניצוצים בבואם מן האויר אל גשם יותר עב ממנו, והצורה הגבנונית מחייב עם זה שיתקבצו לנקודה אחת, ואם כתבניתם יודמן באד עב אין ספק שאף הוא יפעול בניצוצי השמש פעולת הזוככית, וכי יפגשו אחרי כן בחלקי גפריים הנשאר באדים נתלהבו שמה ונראה כלפידי אש במרום האויר, ולפעמים יתחברו ויתלכדו באויר כמין פתילים ונקודות שמניים וגפריים שעלו עם האדים ויתלהבו שמה ויעופו במרום כה וכה זמן מה ואח"כ יכבו והמה נראים בדמות כדור אש ונקראים (פייער קוגלען). ומזה המין ג"כ חזיונות האש המכונה בשם תנין מעופף ונקרא (פליגענדע דראכען) ...וכו'.

ומזה המין ג"כ מאורי המתעים הנקראים (איהר ליכטע) והמה קיטורים אשר יעלו מאדמת חומר או קנה וסוף ולפעמים יאירו באויר קרוב לארץ כמאורי האש והיה כאשר יראום עוברי דרך מרחוק באישון לילה ואפלה יתדמה להם כאלו נר מאיר מתוך חלון של איזה בית לנגדם והמה ילכו אחריו עד בואם למקום ההוא ואז ירגישו היותם מותעים מדרך המלך והנם תועים בשדה..... ולו חכמו בחכמת הטבע מעט מזעיר ידעו שזה בא מן האדים העולים מבארות בארות חומר או מחומר מים בסתר קנה ובצה בתוך הסוף.

כמו כן יש כמה בני אדם שלפעמים נבער לבו להש"י ומתחיל בעבודת הש"י, למעלה ממדרגתו האמיתית, ולאחר שעה נתבטל וחוזר לקדמותו, ולפעמים נמשך חצי יום או איזה ימים או איזה שבועות אך לא לנצח ולא לזמן מרובה. דהיינו כיון שהתלהבות כזו בעבודת ה' היא לא מדרגתו, אלא סיבה חיצונית להתלהבות, לכן כשם שהיא באה כך היא דועכת, כפי מספר החרטות שנתקבצו. כי וזה ההתלהבות הנ"ל בא מרשעים. היינו ממה שהרשעים מלאים חרטה כידוע ומובא בספרים [י']/[י"ד] שכל פעם אחרי שעושים עבירה מתחרטים. ובעיקר בימי השבת. אפילו תינוק שנשבה יש שיש להם איזה הרגשת חסרון וצער. וכל שכן מי ששנה ופירש החרטות רודפות אותו ובעיקר בשבתות. אמנם גודל החרטה לא שווה בכל אדם, כי תלוי בכל אדם לפי יקר נשמתו.

² עיין עקידת יצחק שער סו. ועיין שבת מוסר פרק י' ופרק כה. פלא יועץ חרטה, ועיין בעש"ט עה"ת בחוקתי אות ז' ובאר מים חיים שם אות יד (ד"ה ובספר נוצר חסד). ועיין שיחות הר"ן אות י' **י' שבת מוסר פרק י'** (לרבי אליהו הכהן האתמרי) – הרשעים אחר שעושים העבירה ונשבעין ממנה מיד מואסין בה וזה דארו"ל*) רשעים מלאים חרטות (נדרים ט') והטעם שמיד שמלא יצרו מסתלק ממנו ועולה למעלה לקטרג עליו ובאותה שעה רואה בדופי המעשה שעשה ומתחרט עד שיחזור יצרו בקרבו לחזור ולהחטיאו.

שבת מוסר פרק כה – גם ילמוד אדם למאוס ברע ולבחו' בטוב מהרשע עצמו שהרי הרשע אחר שעושה העבירה מתחרט כארו"ל רשעים מלאים חרטת הרי הרשע עצמו מעיד אחר שעושה העבירה שלא טוב עשה ודבר מאוס הוא ועדות יש שהרי נתחרט לא כן העושה מצוה כשגומרה נכנס שמחה בלבו ומצפה לעשות אחרת מיד.

ועיין לעיל שיחות הר"ן אות י' שמכח החרטות הם מתחזקים ברשעתם כי אינם יודעים מה היא חרטה.

ועיין מכתב מאלהיו ח"ד עמ' 184 – בביאורו כיצד אדם דווקא מכח חרטה יכול לבוא ללהכעיס, כתב זה לשונו – ראיתי בשם הר"ן מברסלב זצ"ל שדבר זה יכול להתפתח מצד כח היצר הטוב שיש בו. כי יתכן שהאדם יחטא, ובתוך חטאו מתעורר בו הרהור חרטה, שזה בא מצד היצר הטוב בלי ספק, והיה אם יראתו חזקה, לפעמים יכול להציל את עצמו על ידי הרהור זה, כמעשה דרבי אלעזר בן דורדיא (ע"ז יז.) והאיש שהיה זהיר במצות ציצית (מנחות מד.). אבל אם יראתו לקויה, אדרבא, יריגיש את הרהור החרטה כעיוכו בדרך רצונו, וכדי לסלק מעליו עיבו זה יפתחו יצרו להתעמק עוד יותר בחטא ולפרוץ כל הגדרים, כי על ידי זה חושב לשטוף לגמרי את תביעת היצר הטוב ולהשקיטנה מעליו. ובדרך זו יוכל לבוא ר"ל לידי פריקת עול גמורה ועבירות להכעיס, אפילו עד כדי "שמחכוננים שהבא באזניו ויקניט" כביכול. (ועיין "אופן שמשחמש יצה"ר ביצה"ט" כרך א, עמ' 128). עכ"ל שם

ועיין שם ח"א עמ' 128 – כשם שמשחמש יצה"ט ביצה"ר, על דרך שלא לשמה הטוב, וכמש"כ בכל לבבך, בבי' יצריך, כך משחמש יצה"ר ביצה"ט לצרכו. כגון כשיצה"ר מחטיא את האדם, ואח"כ בא יצה"ט ותובע ממנו, והוא סובל יסורי הסתירה שבו; אז שוב בא יצה"ר ומסיתו להסיר הרגש הסתירה, ולהשקיט קול התובע, ע"י הטעאת עצמו וכפירה וכדו', – הי"י לראות את הרע כאילו טוב, והשקר כאמת. הרי שיצה"ר הפך תביעת יצה"ט לסבה המביאתו לכפירה. וע"י אגדת בראשית פ"א: „הרשעים לא די להם שלא עשו מיצה"ר יצה"ט, אלא עשו מיצה"ט יצה"ר". עד כאן לשון הרב אליהו דסלר זצ"ל. ונראה לי שכוונתו לשיחה של רבנו הנ"ל בסימן י'.

עבודת ישראל (לרבי מקוונין) בראשית פרשת נח – קנים תעשה את התיבה. במדרש (בראשית רבה לא, ט) אמר ר' יצחק מה הקן הזה מטהר את המצורע אף תיבתך מטהרתך עכ"ל. ונראה לבאר ההיקש, דהנה אמרו חז"ל רשעים מלאים חרטות, פירוש אפילו בשעת חטאם עובר עליהם ההרהור והחרטה כי הוא נשמת ישראל עמו, אכן אין בכח ההרהור הזה להחזירו מהמעשה אשר יעשה אפס כי נעלם מקומה במחשבה דקה מן הדקה. וצורך הענין מה שברא היוצר הרהור תשובה זה, כדי שיעשה רושם קצת שעל כל פנים יוכל לשוב אחר כך הגם שעשה רשע ופשע. וזה היה הענין שבעה מלכין דמיתו שעלה אורם למעלה, דהיינו שעל ידי זה נרשם ונפעל שיבוא אחר כך עולם התיקון שיתחדש כנודע, וכן ענין הרהור חרטות הרשעים כנ"ל, והבן;

עקידת יצחק (לרבי יצחק ערמה) ויקרא שער סו (פרשת אמור) – והב' יורה על שלמות הפועל בכוונתיו השלמות והזכות אשר לא יערב בהם שום עירוב ומחשב פוסל כי מחשבות הרשע והכוונות הנפסדות הם המעציבות נפש בעליהן ומכאיבות אותה תמיד לפי שהיא חצובה ממקום עליון ואף על פי שתסכים במעשים הרעים תתעצב אחר עשייתם או בחשבם כמו שכתב זה החוקר בפ"ה מהמאמר הט' מהמדות הרשעים מלאים חרטות וכו'. ומדרכן להיות תמיד עצבים ממגורת העונשין שישגוים וכמ"ש החכם (משלי י') מגורת רשע היא תבואנו כמו שהוא מפורש בפ' שמיני שער ס'. וכבר אמר החכם והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך כי הילדות והשחרות הבל (קהלת א'). והוא יסור מלבו שרירות מחשבת הילדות אשר יולידו העצב בנפש העושה אותם. והמשורר אמר (תהלים קל"ט) וראה אם דרך עוצב בי וגו'. ולזה היה מוסר הפילוסוף אל המלכים שישמרו מהאנשים רעי פנים ועצבים ולא ישרתום רק האנשים השמחים אשר יראו פניהם צהובים ושוחקים.

פלא יועץ – חרטה – והן אמת שגם הרשעים מלאים חרטות שתכף שעשה דבר שלא כהוגן והלך ממנו היצה"ר תכף מתחרט מעט ואומר הלוואי שלא עשיתי יותר טוב היה כאילו גם עכשיו הוא טוב אבל יותר טוב היה אם לא היה עושה וזה מחמת שהיצה"ר מקטין העבירה וממעטה בעיניו כמו שפירשו המפרשים על פסוק וכל יצר מחשבות לבו רק רע רק לשון מעוט וזה גם כן הוא כשיש בו לחלוחית של חיות שלא נשקע כל כך באותה עבירה אבל אם הורגל בה נעשה לו כהתר ולבבו עליו לא יכאב כי יש את לבבו מתי תבא לידו פעם אחרת ויעשנה.

תניא ליקוטי אמרים פרק יא – ויש מי שהרע גובר בו יותר ומתלבש' בו כל שלשה לבושים של הרע ומחטיאו בעבירות חמורות יותר ובעתים קרובים יותר אך בינתיים מתחרט ובאים לו הרהורי תשובה מבחי' הטוב שבנפשו שמתגבר קצת בינתיים אלא שאין לו התגברות כל כך לנצח את הרע לפרוש מחטאיו לגמרי להיות מודה ועוזב ועל זה אמרו רז"ל רשעים מלאים חרטות שהם רוב הרשעים שיש בחי' טוב בנפשם עדיין.

ואלו החרטות בין שהן הרהור תשובה לרגע ובין שהן רק הרגשת איזה חרטה שמרגיש שהמעשה לא טוב, מתקבצים כל חלקי הטוב האלו ביחד ובאים לאיזה אדם^{טו}. וכפי מספר החרטות הבאים לו. כן נמשך הזמן שבו עור לבו להש"י כי מאלו החרטות נבער לבו פתאום^{טז/יז}.

אך לאו כל אדם שוה בזה, כי יש בני אדם שאינו בא לו י"ההתלהבות מאלו החרטות רק ממקום אחר [ט]: כגון בתורה ל"א/כ שהכסופים שאדם מוציא בפיו הם בחי' נפשי יצאה בדברו והם הולכים ונכנסים בבני אדם ומעוררים בהם כסופים לה' ית'. או בתורה קנט/כא שלימוד תורה שהוא לא בדחילו ורחימו מתפשט למטה אצל בני אדם ומעורר אותם לקדושה. גם ראה תורה ד/כב שלפעמים נפתח לאדם

טו צ"ע מדוע באים דווקא אליו אולי כיון שאותם רשעים הם משרשו וצ"ע.

טז בתקפא – פתאום (אותו ו' נחקק ונשאר ממנו רק נקודה)

יז סיפר לי יהודי חרדי שהתארך כמה ימים בחו"ל אצל יהודי חילוני מבוגר שחי בין הגויים, והתחיל קצת להתקרב לחבורה של שומרי מצוות. ואותו אורח אחרי יום אחד פתאום נעשה לו התעוררות נפלאה להאריך בתפילת עמידה ולהתפלל מילה במילה חצי שעה בדביקות כל תפילה ג"פ ביום, וכך נמשך אצלו ההתעוררות גם אחרי שנסע משם עוד כמה חודשים עד שהלך ודעך. וכאמור כאן א"א לדעת מהיכן באה ההתעוררות, אבל אולי החרטות של אותו יהודי התקבצו שם בביתו עד שהתלבשו באותו אורח.

יח מתרצו - התלהבות

יט ראה תורה קנט ולעיל תורה לא אותיות ו' ז' ח' ושיחת הר"ן נב. ועיין תורה ד' אות ט' ד"ה וזה שאנו רואים

כ תורה לא אות ו' – וכשנתגלה החסד, הינו האהבה וההשתוקקות, בבחינות (שיר השירים ב): "כי חולת אהבה אני". אזי הוא עושה נפשות, בחינות (בראשית י"ב): "ואת הנפש אשר עשו", הינו שעושה נקדות לאותיות התורה. כי אותיות בלא נקדות, כגוף בלא נפש, שאין להם שום תנועה ופעולה בלא נפש. כן היצטרפות וזווגן של האותיות בר"א שערים, לעשות איזה פעולה, אין להם כח אלא לפי הנקדות. והנקדות הן האהבה והכסופין, בבחינות (שיר השירים א'): "נקדות הכסף" והכסופין הן הנפש, בבחינות (תהלים פ"ד): "נכספה וגם כלתה נפשי". ולפי הכסופין כן הנקדות, אם כוסף לרע עושה הנקדות רעים, ואין נצטרפים האותיות ונודגים לעשות פעולות רעות, ואם כוסף לשוב בתשובה, נעשה נקדות טובות, הינו נפשות טובות, ומתנועעים האותיות ונודגים לעשות פעולות טובות....

ושם אות ז' – ודע שלא די לאדם בהשתוקקות בלב בלבד, כי צריך האדם להוציא בשפתיו כסופיו, ועל זה נסדר סדר התפלות. כי על ידי השתוקקות בלב, נעשה נפש ונקדות בכח. וכשמוציא את תשוקתו בפיו, אזי נעשה הנפש בפעל. כי עקר מוציא הנפש היא מפיו, בבחינת (שיר השירים ה'): "נפשי יצאה בדברו". ובשביל זה "תורה יבקשו מפיהו", "מפיהו" דיקא. וגם תרגומו של (בראשית ב'): "ויהי האדם לנפש חיה", תרגומו: "לרוח ממללא", כי עקר הנפש מהדבור:

ושם אות ח' – וזהו (קהלת ח'): "יש הבל אשר נעשה על הארץ" וכו', וזהו בחינת גלגולי נפשות, כשאדם משתוקק לאיזה דבר, ומוציא השתוקקותו אחר כך בהבל פיו כנ"ל, אזי נעשה הנפש. והנפש הזאת הינו הרוח ממללא, הולכת באויר, ומגיע לאדם אחר, ומעוררת את האדם אחר לתשוקה. ולפי התשוקה, לפי הנפש, לפי הרוח ממללא, כן נתעורר האדם. אם התשוקה בא מצדיק לרשע, אזי נתעורר הרשע בהרהורי תשובה, בבחינות: "יש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים". ואם להפך, להפך. והבל נעשה על ידי ההבל פיו שהוא הנפש, כי זה ידוע לכל, שעקר הדבור הוא, שבלי הדבור מבין באויר, ואויר הזה פוגע באויר הסמוך לו, והסמוך בסמוך, עד שמגיע לחברו, ושומע חברו האותיות. וכשהוא מקבל דבורו, הוא מקבל נפשו ונתעורר לדבר הזה:

כא תורה קנט – כי בהתורה יש אש ומים, וכשהשכינה שהיא בחינת אמצעי מקבלת התורה אזי עולה כח האש למעלה, ונמשך ממנו שפע למעלה, לכל העולמות ולכל המלאכים ושרפים וכו', וזה הוא שפע רוחניות. וכח המים נעשה מזה שפע גשמיות. ויורד לזה העולם: ...

... וכשאין למודו עולה להשכינה, אזי בשהתורה יוצאת, ואי אפשר לה לעלות אל מקום מכונה, וטבעה הוא להגביה את עצמה ולעלות, ובתוך כך נעשה לילה, ואזי יוצאין כל גרדיני נימוסין וכו' המבארים בזה הקדוש (מקץ דף ר"ג): והם מכים עליה, ונאפלת למטה, ומתפזרת למטה לכל העולם, וכל בני עולם שואבים מהאויר, וכלם שואבים מזאת התורה שנתפזרה למטה באויר, בהקיץ או בשנה: ולפי מהות האדם שמגיע לו מהתורה הזאת כן נעשה ממנו, כי אדם בשר וירא שמים אפלו מקטני הערך, או אדם גדול וצדיק, כשמקבלין מהתורות אלו שנתפזרו, אזי נעשה אצלו מזה ט"ל תורה (הקדמת התקונים ובתקונים מו"ח ובילקוט ישעיה כ"ו) ומגיע להם מזה התעוררות חדש וחשק להתורה, ודבר זה הוא מבאר בגשמיות ממש, כי בשהאדם לומד יוצאים הבלים ואדים מפיו, ואפלו אם לפעמים אינו מוציא דבור מפיו, על כל זה בשעה שיושב על הספר ומעיין, יוצאים הבלים ואדים ממנו, ויש בהם חמימות ולחות כידוע בטבע, ואלו הבלים והאדים שיוצאים הם בחינת אש ומים, וכשאיןם יכולים לעלות אל המקום הצריך להם, ואזי בליילה מכה עליהם הנ"ל, הינו בחינת הגרדיני נימוסין וכו' שיוצאין בליילה כנ"ל, ונתפזרים באויר, ובני אדם שואבין מהאויר, ואזי שואב כל אחד מכוות התורות האלו שנתפזרו באויר, וכן באמת טל בגשמיות יש בו גם כן שני כחות טוב ורע להמית ולהחיות, ונעשה גם כן מהאדים העולים מן הארץ, ובלילה יש קרירות, ומכה עליהם הרוח קר מלמעלה ונאפלים למטה, ונעשה מהם טל, והוא חיות כל העשבים, ובהמות האוכלות ממנו, נעשים שמנים, ויש מינים שמויק להם מאד הטל, וגם לבני אדם האוכלים מהטל מוידק להם, ומגיע מזה דבר ומיני חלאים, חס ושלום, נמצא שיש בהטל שני כחות, להמית ולהחיות כנ"ל, כן נעשה מהתורות הנ"ל על ידי בחינות הנ"ל, שהם ממש בחינת הטל הגשמי, נעשה מזה ט"ל וצדיקים ילכו בו וכו' כנ"ל:

כב תורה ד' אות ט' – וזה שאנו רואים, שלפעמים נתלהב אדם בתוך התפלה ואומר כמה תבות בהתלהבות גדול, זה בחמלת ה' עליו, שנפתח לו אור אין סוף והאיר לו. וכשרואה אדם ההתנוצצות הזאת, אף על גב דאיחיו לא חזי מזליה חזי (מגלה ג), תכף נתלהב נשמתו לדבקות גדול, לדבק את עצמו באור אין סוף, וכשעור התגלות אין סוף, לפי מנין התבות שנפתחו והתנוצצו, כל אלו התבות אומר בדבקות גדול ובמסירת נפשו ובבטול כחותיו. ובשעה שנתבטל לגבי אין סוף, אזי הוא בבחינת: "ולא ידע איש", שאפלו הוא בעצמו אינו יודע מעצמו:

בתפילה אור אין סוף ומתלהב מאד בתפילה עי"ש. וכן בשיחות הר"ן^{כ"ג} וחי מוהר"ן^{כ"ד} יש שיחות שלפעמים מתלהב אדם בתפילתו למעלה ממדרגתו.

עד כאן ביאור חברותא לתורה קנח

^{כ"ג} שיחות הר"ן אות נב – וזה שהאדם נתלהב לפעמים בתוך תפלתו ומתחיל להתפלל בהתלהבות וחשק גדול ותפלתו שגורה ומרוצה בפיו, זהו אור השם יתברך בעצמו כביכול שנתלבש בו וקורא אותו לעבודתו יתברך. כי זה ההתלהבות שהאדם מתלהב בתפלתו זה בחינת השם יתברך בעצמו כביכול בחינת: "הוא תהלתך והוא אלקיך" (דברים י כ"א) שהוא יתברך הוא בעצמו התהלה והתפלה. ולפעמים האדם מתפלל לפני השם יתברך כביכול.

^{כ"ד} חיי מוהר"ן – אות רנב (יב) אמר שאצלו הרצוא אינו שום עבודה אצלו ועקר העבודה והיגיעה אצלו היא בחינת השוב. כלומר פי בעבודת השם יש בחינת רצוא ושוב, וזאת הבחינה היא אצל כל אדם אפלו אצל הפחות שבפחותים. פי כל אדם מתעורר לפעמים לעבודתו יתברך בפרט בשעת התפלה שלפעמים מתלהב לבו מאד, ואומר איזה דבורים בהתלהבות גדול, וזאת הבחינה היא בחינת רצוא. ואחר כך נפסק ההתעוררות וההתלהבות ולא נשארו לו רק הרשימו וזה בחינת ושוב. ואצל רב בני אדם עקר העבודה והיגיעה הוא שיזכה לבחינת רצוא דהינו שירוצו לבו ויתעורר לעבודתו וכו' אבל השוב הוא קל אצלו. פי זה טבעו. אבל אצלו זכרונו לברכה היא להפך מחמת שפך שבר ובטל גופו לגמרי. ומחמת זה הרצוא בטבעו, ועקר היגיעה שלו היא בחינת ושוב. פי באמת הוא בהכרח שיהיה השוב גם כן כל זמן שהוא צריך לחיות, כי אם לאו חס ושלום יסתלק בלא עתו ועל כן בהכרח שיהיה רצוא ושוב: